

” Od kada su jasllice zaštićene staklom, lik Isusa više ne iznosimo na Božić iz kapele – fra Klement Sršen

SVETA OBITELJ ■ NA FRANJEVAČKOM OTOČIĆU KOŠLJUNU NALAZE SE JEDNE OD NAJLJE Drvene skulpture s kraja 16 u najstarijim hrvatskim jasli

Jasllice sačinjavaju skulpture sv. Josip i Marija, kao i mali Isus, te glava vola i magarca. Djelo su anonimnog kipara, nastale krajem 16. stoljeća i pretpostavlja se da je riječ o uvozu iz sjevernih rubova mletačkog teritorija. Skulpture su izrađene od drva koje je rezbareno i oslikano. Zabilježene su kao najstarije jasllice na području Hrvatske, objašnjava Vanesa Gjini, viša konzervatorica-restauratorica

Mirjana GRCE
 Snimio Ivica TOMIĆ

Kapela Porodenja na franjevačkom otočiću Košljunu već oko četiri stoljeća čuva jedne od najstarijih i najljepših jasllica u Europi. Tako Košljun nije poznat samo kao franjevačka oaza mira ili po svojoj lijepoj prirodi i bogatoj kulturnoj baštini, već i po svojim drevnim jasllicama.

Fra Klement Sršen, gvardijan košljunskog samostana upućuje da se ova kapela u samostanskim zapisima prvi put spominje 1651. godine na način da je u njoj trebala biti slavljena sveta misa, što, kaže, upućuje na to da su jasllice u kapelici tada već bile.

– Ne znamo kad su jasllice došle na Košljun, ali po svojoj prilici su bile naručene i to za Košljun, a izgleda da je i kapelica Porodenja zbog njih bila izgrađena. Do 1914. godine ona je bila dvostruko duža nego što je sada, jer kada se te godine širio put pre-

ma crkvi i samostanu, kapela je smanjena, i od onda je ovakva kakva je danas. Zahvaljujući stručnjacima, jasllice su i obnovljene i u njoj zaštićene, iza stakla, i sve je u redu, i ljeti i zimi, objašnjava gvardijan Sršen. Zadnju restauraciju i ko-

načno primjerenu zaštitu, ova košljunska grupa drvenih skulptura s motivom jasllica – kažu stručnjaci, rad vrhunskog majstora – doživjela je 2012. i 2013. godine u Hrvatskom restauratorskom zavodu. Vrlo složene i zahtjevne konzervatorsko-restauratorske radove vodila je Vanesa Gjini, viša konzervatorica-restauratorica.

Radene za kapelicu

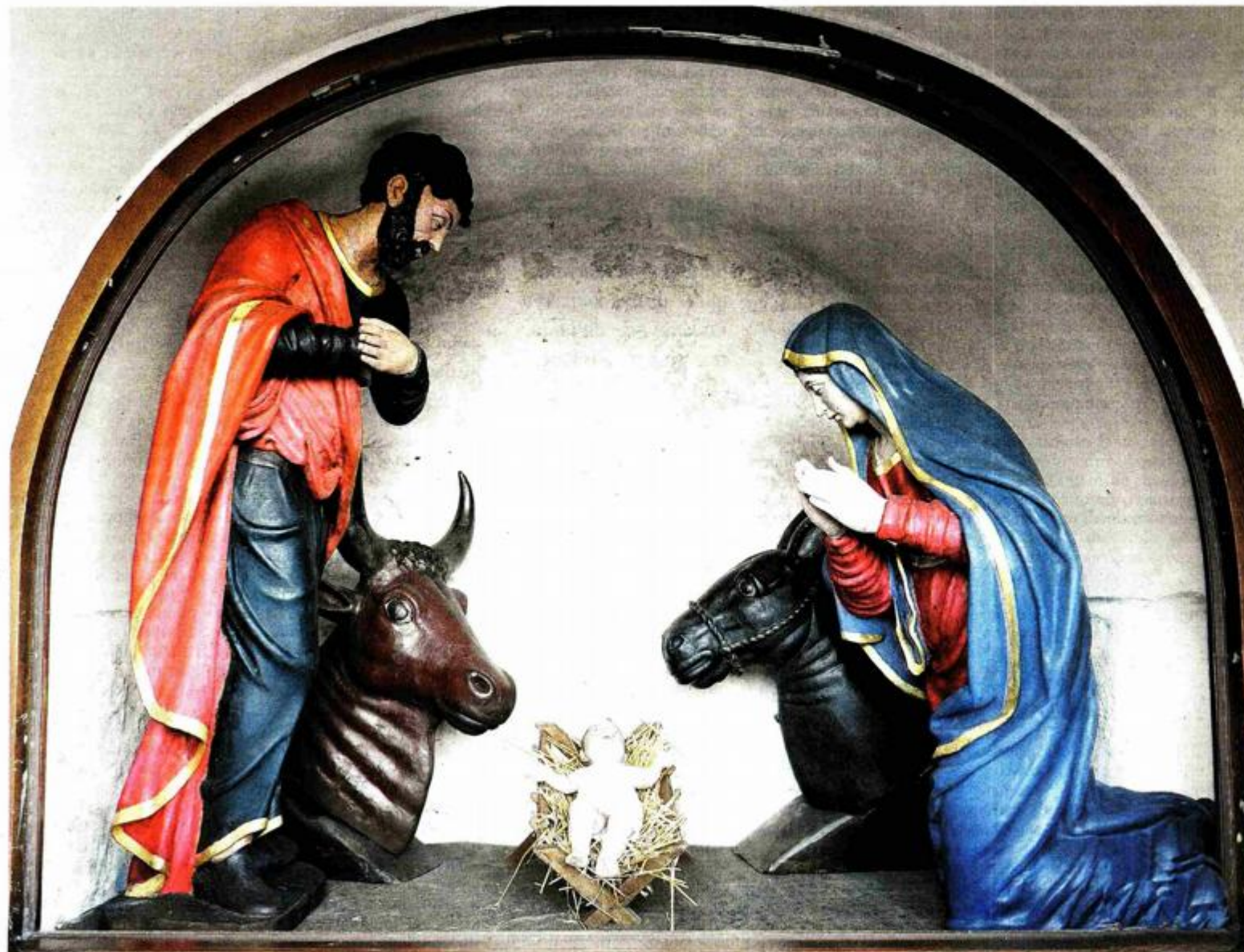
– Jasllice sačinjavaju skulpture sv. Josip i Marija, kao i mali Isus, te glava vola i magarca. Djelo su anonimnog kipara, nastale krajem 16. stoljeća i pretpostavlja se da je riječ o uvozu iz sjevernih rubova mletačkog teritorija. Skulpture su izrađene od drva koje je re-

KOŠLJUNSKJE JASLICE I NA POŠTANSKOJ MARKICI

Gvardijan Sršen podsjeća da su košljunske jasllice bile na izložbi europskih jasllica u Veroni 1988./1989. godine i da su tamo od stručnjaka ocijenjene kao jedne od najljepših i najstarijih u Europi. Također podsjeća da je Italija tada izdala prigodnu božićnu poštansku marku s motivom košljunskih jasllica, a isto je naša zemlja učinila 1992. godine. K tome, upućuje da je ove jasllice prvi fotografirao i prvi 1932./33. godine na njihovu umjetničku vrijednost ukazao povjesničar umjetnosti Artur Schneider.

Kapela Porodenja u samostanskim se zapisima prvi put spominje

Restauracija i primjerena zaštita ovih jasllica napravljena je 2012. i 2013. godine

zbareno i oslikano. Zabilježene su kao najstarije jasllice na području Hrvatske. Veliki restauratorski izazov ovoga zadatka bilo je iznalaženje rješenja za primjereniji smještaj skulptura s boljim mikroklimatskim uvjetima. Naime, sam smještaj u blizini mora na otvorenom prostoru izrazito je nepovoljan za čuvanje drvene polikromirane skulpture, i najvjerojatnije je najveći uzrok propadanja, kako drvenog materijala, tako i slojeva izvorne podloge i boje što su s vremenom gotovo u potpunosti izgubljeni, objašnjava Gjini.

Tumači da su ove jasllice radene upravo za kapelicu u kojoj su stoljećima smještene – na prilaznom putu samostanu i crkvi – te da je bilo bitno ispoštovati tradiciju i zadržati ih na izvornom mjestu.

– Uz iznimno ugodnu i nadahnjujuću suradnju s vlasnicima franjevcima koji su pokazali veliku brigu i susretljivost uspješni smo iznaći rješenje. Na osnovu dobivenih rezultata mjerenja vrijednosti temperature i vlage tijekom godinu dana, a prema prijedlogu arhitekture i uz odobrenje nadležne konzervatorice Gordane Sobota Matejčić dogovoreno je da se zatvori samo niša (od menze do stropa kapele) izolacijskim staklom u drvenom okviru koji se može otvarati, ukloni slama koja je bila podloga skulpturama i postave kasete za stabiliziranje relativne vlage, te se mjernim instrumentom i ubuduće prate vrijednosti temperature i vlage, upućuje Gjini.

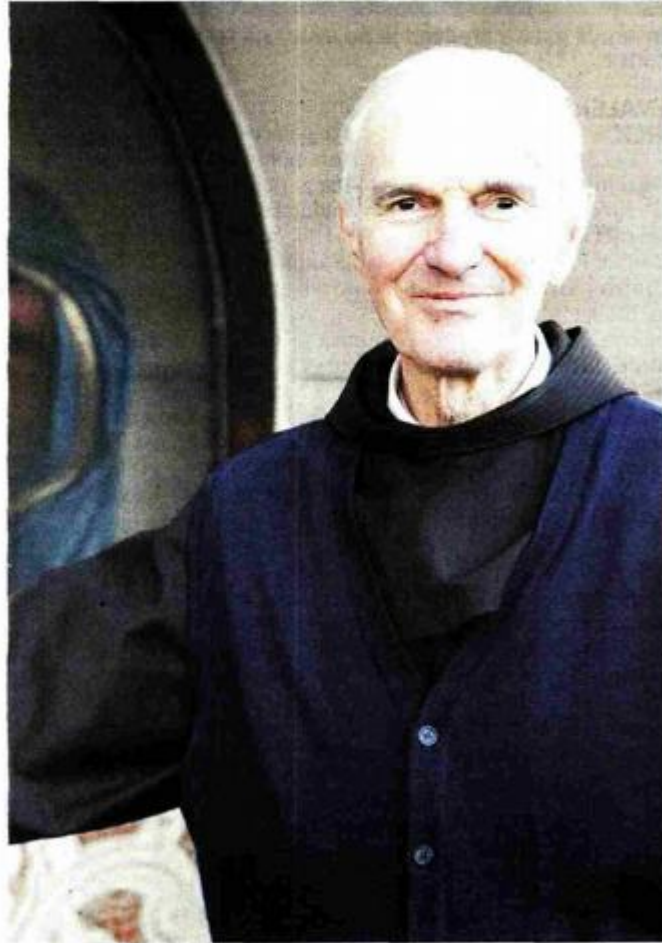
Cjelogodišnja pažnja

Objašnjava također i koje je zahtjevne radove za spas ovih skulptura bilo potrebno po-

PŠIH JASLICA U EUROPI

. stoljeća cama

ninje 1651. godine - fra Klement Sršen

FRANJEVCI ISTIČU ISUSOVO ČOVJEŠTVO

Poznato je da je sv. Franjo Asiški prvi u povijesti živim jaslicama uprizorio događaj Kristova rođenja, a bilo je to 1223. godine u špilji kod Greccija blizu Asiza.

– U našoj franjevačkoj tradiciji je čašćenje Isusovog čovještva. Sv. Bernard je već naglašavao Isusa kao čovjeka, spasitelja, a sv. Franjo je Isusovo rođenje prikazao na dramski način, jer bio je veoma privržen čašćenju otajstva Isusovog rođenja i smrti, kaže gvardijan Sršen.

**Trebalo je
pronaći
primjereniji smještaj
skulptura s boljim
mikroklimatskim
uvjetima budući da je
sam smještaj u blizini
mora na otvorenom
prostoru izrazito
nepovoljan za čuvanje
drvene polikromirane
skulpture, i
najvjerojatnije je najveći
uzrok propadanja
drvenog materijala i
slojeva izvorne podloge**

Vanessa Gjini

duzeti.

– Oštećenja na jaslicama uzrokovana su djelovanjem drvnih insekata, skupljanjem i širenjem drva te mehaničkim djelovanjem. Velike oscilacije relativne vlažnosti i temperature zraka tijekom godine, a posebno razdoblja izrazito visoke relativne vlažnosti dovode do promjene volumena drvene mase, do pucanja drva, pucanja, odizanja, otpadanja slikanog sloja, kao i razvoja bakterija, plijesni, lišajeva, gljivica i crvotočine. Saznanja o materijalima i metodama prethodnih radova (skulpture su u više navrata popravljane) i specifičnost smještaja jasllica u vanjski prostor, determinirali su izbor materijala i metodologiju restauratorske intervencije izvedene u Hrvatskom restauratorskom zavodu u Zagrebu. Skulpture su sada zaštićene od daljnjeg naglog propadanja. Za konzervatorsko-restauratorske radove na skulpturama korišteni su materijali koji su primjereni za vanjske uvjete smještaja, poručuje Gjini.

Konačno, gvardijana Sršena pitali smo kako se sada na Košljunu slavi Božić i koju ulogu imaju te drevne jasllice.

– Dok su jasllice u kapeli Porođenja bile zaštićene samo rešetkom, Božić se na Košljunu slavio drukčije nego danas. Na polnočku bi se lik malog Isusa iz njih odnijelo u crkvu na oltar, zapjevalo bi se »Slava Bogu na visini« i zatim bismo u procesiji, svi vjernici zajedno, došli iz crkve natrag do kapelice i vratili Dijete Isusa u jaslce. Od kada su jasllice konačno zaštićene, lik Isusa više ne iznosimo iz kapele. Ali jasllice su tu svaki dan, cijele godine, i svatko pred njima zastane.